

KUBANOVIČ, Zlatko. *Historický náhľad do dejín slovenských saleziánov. Od dona Bosca do roku 1924.*

Bratislava : Don Bosco, 2019, 296 s. ISBN 978-80-8074-436-6.

Spoločnosť svätého Františka Saleského patrí medzi mladšie rehoľné komunity, pôsobiace v rámci katolíckej cirkvi. Svojím zameraním na výchovu a duchovnú formáciu mládeže sa stala obľúbenou v čase rozvíjajúcej sa industriálnej spoločnosti. Bola zdravou reakciou na procesy modernizácie, urbanizácie a sekularizácie, ktoré osobitne zasahovali chudobnú mládež. Dôkladné spracovanie dejín saleziánov je dôležité nielen z hľadiska jej najdôležitejších osobností, ale aj z hľadiska pôsobenia miestnych komunít. Tu je potrebné položiť si otázky: Ako sa podarilo v pomerne krátkom čase rozšíriť saleziánske dielo v Európe a vo svete? V čom spočívala príťažlivosť saleziánov? Ako sa saleziáni adaptovali v novom prostredí? Existovali špecifiká v ich pôsobení v jednotlivých krajinách? Každá nová publikácia, ktorá pomôže zodpovedať tieto otázky, je dôležitá a pomáha dotvárať mozaiku poznania saleziánskeho diela a tým aj jeho dôležitú reflexiu smerom k súčasnosti. Práve dielo historika Zlatka Kubanoviča, ktorý sa už dlhšie obdobie venuje dejinám saleziánov na Slovensku, môžeme vnímať ako jeden dôležitý kameňok vo veľkej mozaike dejín saleziánov.

Autor sa vo svojom diele zamerl na počiatky saleziánov na Slovensku. Je prvým autorom, ktorý sa pokúsil o hlbšie vedecké uchopenie tejto témy v podobe rozsiahlej monografie. Ide o pomerne zložitú problematiku, ktorá sa nedá spracovať bez štúdia veľkého množstva dobových archívnych prameňov, uložených vo viacerých archívoch a knižniciach. Kubanovič bádal v centrálnych saleziánskych archívoch v Ríme, ale aj v saleziánskych archívoch v Ľubľane, Mníchove, Paríži, Prahe a Bratislave. Využil aj pramene zo štátnych archívov. Zložitost' spracovania témy zvyšuje aj skutočnosť, že Slovensko nebolo samostatným štátom, ale súčasťou iných väčších štátnych útvarov. Saleziáni začali pôsobiť v roku 1913 v Uhorsku, po vzniku Československa sa v roku 1924 usadili na Slovensku, ktoré sa v roku 1939 pod vplyvom Nemecka osamostatnilo, aby sa na konci vojny v roku 1945 stalo opäť súčasťou Československa a v roku 1993 sa opäť osamostatnilo. Autorovi sa podarilo zachytiť prvý kontakt Slovákov so sv. donom Boscom. Išlo o náhodné stretnutie vojaka Lukáša Ochabu s týmto svätcom v roku 1877. Prvý vzájomný písomný kontakt slovenského prostredia s donom Boscom nadviazali dvaja diecézni kňazi Vojtech Kelecsényi a Ján Boll v roku 1883. Autorovi sa podarilo nájsť originál listu dona Bosca adresovaného neznámemu dobrodincovi zo Slovenska z roku 1886. V liste don Bosco ďakuje za milodar na saleziánske misie v južnej Amerike. K rozšíreniu vedomostí o saleziánoch a donovi Boscovi na Slovensku výrazne prispel diecézny kňaz Pavol Jedlička, ktorý v roku 1899 vydal rozsiahly po slovensky písaný životopis dona Bosca. Toto dielo bolo preložené aj do maďarčiny a malo veľký význam aj pre maďarské prostredie, kde od roku 1900 vychádzal saleziánsky bulletin. V tom istom roku začal pôsobiť v obci Cavaglia v piemontskom kraji Uhorský saleziánsky ústav sv. Štefana. Jeho súčasťou bolo gymnázium. Prvý salezián – kňaz zo Slovenska

bol Franc Galla, ktorý prijal kňazskú vysviacku v roku 1912. V tom istom roku sa usadili saleziáni v Uhorsku. Bolo to síce na dnešnom maďarskom území, ale v bezprostrednej blízkosti hraníc so Slovenskom. Tak dostali mnohí slovenskí chlapci lepšiu možnosť stať sa saleziánmi.

Autor venoval veľa priestoru aktivitám dona Viliama Vagača, Františka Sersena, Jozefa Bokora a ďalších slovenských saleziánskych osobností, ktorí sa po rozpade Rakúsko-Uhorska a vzniku Československa usilovali o otvorenie samostatného saleziánskeho domu na Slovensku. Hlavný predstavený saleziánov blahoslavený don Filip Rinaldi sa napokon v roku 1921 rozhodol založiť samostatný saleziánsky ústav s gymnáziom so sídlom v Perose Argentina, neďaleko Turína. Autor výstižne zachytáva systematickú prípravu nového pokolenia slovenských saleziánov. Niektorí mladíci nezvládli plniť pomerne prísny asketický poriadok ústavu, no väčšia časť ho vnútorne prijala a adaptovala sa. Nebolo to možné bez príslovečnej saleziánskej veselosti. Dôležité pri formácii mladíkov sa ukázali hudba, spev, výlety do prírody a rôzne hry. Mladíci, ktorí preukázali väčšie schopnosti v učení, odchádzali do saleziánskeho noviciátu vo Foglizzo Canavese. Mladí slovenskí saleziáni rozvinuli šikovnú propagačnú akciu na Slovensku, a tak sa do Perose Argentina hlásilo veľké množstvo záujemcov, a to nielen zo Slovenska, ale aj z Česka.

Na základe viacerých zachovalých prameňov autor približuje, ako v priebehu roka 1923 dozrievala myšlienka založenia saleziánskeho diela priamo na Slovensku. Bolo tu viacero ponúk. Plánoval sa ich príchod do Žiliny, Tepličky nad Váhom, Ružomberka, Trenčína alebo do Nitry. Nitriansky biskup Karol Kmeťko ako podporovateľ saleziánov a propagátor misií prejavoval veľký záujem o príchod saleziánov na Slovensko a vyzval ich, aby konkretizovali svoje plány príchodu na Slovensko. Dňa 24. januára 1924 sa slovenskí biskupi obrátili na slovenskú katolícku verejnosť doma a v Spojených štátoch amerických s výzvou, aby podporila svojimi darmi príchod saleziánov na Slovensko. Bol to mimoriadny krok, pretože sa prvý raz v dejinách saleziánov biskupský zbor nejakej krajiny unisono vyslovil za ich príchod. V tom čase pôsobilo v Taliansku celkovo stodvadsať slovenských saleziánov – študentov, novicov a kňazov. Karol Nečesálek, dekan – farár v Borskom Svätom Mikuláši, saleziánom navrhol, aby založili svoj dom na Slovensku v Šaštíne. Malo to veľa výhod. Šaštínska bazilika je strediskom úcty k Sedembolestnej Panne Márii, patrónke Slovenska. Patrí k nej veľký kláštorňý komplex, postavený rehoľou paulínov. Výhodou Šaštína bola jeho geografická poloha na západnom Slovensku a pomerne rýchla dostupnosť hlavného mesta Bratislavy. S návrhom usadiť saleziánov v Šaštíne súhlasil trnavský apoštolský administrátor Pavol Jantausch a pozdával sa aj slovenským saleziánom v Taliansku. Don Vagač podnikol cestu na Slovensko a rokoval s dekanom Nečesálkom a biskupom Jantauschom. Šaštín sa ukazoval ako najlepšie riešenie. Potvrdila to návšteva saleziánskej generálneho katechéty dona Pietra Tirone. Tirone si prezrel Šaštín, Kremnicu a Tepličku nad Váhom a jednoznačne sa vyslovil pre Šaštín. Po súhlase vedenia kongregácie už nič nestálo v ceste príchodu saleziánov na Slovensko. Dňa 7. septembra 1924 prišli do Šaštína slovenskí saleziáni Viliam Vagač a Jozef Bokor. Na druhý deň prevzali správu pútnického chrámu, jedného krídla kláštora a šaštínsku faru. Z Talianska sa sem premiestnilo slovenské saleziánske gymnázium.

Začalo sa účinkovanie saleziánov na Slovensku, ktorí sa rýchlo stali obľúbenou rehoľou a ktorá tu zapustila hlboké korene. Zasiahol ju násilný pokus komunistického režimu o likvidáciu reholí v roku 1950, no saleziáni prežili kruté mučenia vo väzeniach, pracovné tábory a nútený exil, aby po roku 1989 opäť obnovili svoje dielo. Autor vo svojom diele podal veľmi živý obraz počiatkov saleziánskeho diela na Slovensku. Nevyhol sa ani citlivým témam vnútorných sporov v komunite, otázke národnostného napätia a vzťahu štátnej moci a cirkvi. Treba vysoko hodnotiť, že na záver práce pripojil časť, ktorú nazval *Menoslov slovenských saleziánov*. Táto časť by sa mala výstižnejšie pomenovať *Biografické portréty slovenských saleziánov*, pretože neobsahuje iba menný zoznam saleziánov, ale aj ich stručné biografie. Autorovi sa tu podarilo sústrediť veľmi cenné a málo známe údaje o slovenských saleziánoch. Práca je písaná pútavým jazykom, pričom autor dal vyniknúť reči prameňov. Často uvádza pasáže z historických dokumentov, listov a spomienok. Nie je to na škodu práce, no niektoré citáty z prameňov sú príliš rozsiahle. Z dôležitých prameňov sa mohla vytvoriť osobitná príloha na konci diela. Monografia Zlatka Kubanoviča patrí k základným prácam o saleziánskom diele na Slovensku. V budúcnosti by bolo prospešné, ak by autor ďalej pokračoval v mapovaní pôsobenia saleziánov na Slovensku aj po roku 1924.

Róbert Letz